

Тема: Любов – це кара, це сумна в'язниця... (За ліричною драмою І. Франка «Зів'яле листя»).

Мета уроку:

- представити учням особистість І.Франка не тільки як геніального поета – борця, патріота, а й ніжної людини, що прагнула знайти справжнє кохання;
- удосконалювати декламаторські навички; розвивати вміння, аналізувати та коментувати прочитане;
- вчитись працювати у групах, парах, самотужки опрацьовувати науково-публіцистичні матеріали;
- плекати чисті і ніжні почуття, толерантність, тактовність у ставленні до навколишніх.

Тип уроку. Сприйняття й поглиблення аналізу художнього твору.

Форма уроку: літературна кав'ярня «Елегія».

Випереджувальні завдання: вивчити напам'ять поезії, прочитати повість-есе Р. Горака «Тричі мені являлася любов», підготувати повідомлення «Бібліографами», «Дослідниками епістолярій», «Флористами».

Епіграф. Так, ти одна моя правдивая любов,
Та, що не суджено в житті їй вдовольнитися,
Ти найтайніший той порив, що будить кров,
Підносить грудь, та ба – ніколи не сповниться.

І. Франко

О розмотай шляхи мені, богине,
Світ заочі від тебе забіжу,
Рятуй мене, врятуй мене, бо згине
Моя душа, задивлена в чужу.

Л. Костенко

Хід уроку

І. Забезпечення емоційної готовності до уроку. Активізація суб'єктивного досвіду й опорних знань.

Учитель. Кохати – це нові землі відкривати,
Нюанси свіжі і відтінки нові.
Кохати – це щомиті дивуватись,
Це задихатись з подиву любові.

І. Драч

Учитель. З чим асоціюється у вас слово кохання?
(На дошці намальовано серце, діти записують свої асоціації на стрічках, озвучують і створюють асоціативний куц « Серце любові», звучить тиха мелодія).

Учитель. Любов...Кохання...Такі хвилюючі і ніжні слова. Скільки навіюють вони думок, переживань. І як би не змінювалось наше життя, а кохання завжди залишається коханням. Що ж означає кохати? У вас все попереду, і кожен сам знайде відповідь на це запитання у своєму серці. А ми сьогодні звернемося до поезії І. Франка, яке

...тихе зітхання!
Незгоєні рани, невтишені жалі,
Завмерле в серці кохання.

Ми звикли бачити Франка Каменярем, поетом-борцем, але ж він ще й тонкий лірик, людина з палким серцем, яка все своє життя прагнула справжнього, великого кохання. І ця вічна тема знайшла яскраве втілення у його творчості – поезії, прозі, драматургії.

II. Оголошення теми уроку. Цілевизначення і планування.

Сьогодні слова «туга», «сум», «нещасливе кохання» звучатимуть часто. Адже пошуки берега любові у бурхливому житейському морі не бувають без перешкод.

(На столах лежать «Мої нотатки», учні записують тему та епіграфи, які даються на вибір. Оберіть і позначте той, який найкраще передає настрої збірки „Зів’яле листя,,).

Завдання. Під час нашої зустрічі робіть записи, занотуйте те, що найбільше вразило і подумайте над проблемними питаннями. Чи мав взагалі ідеал жінки для себе Франко? Чому збірка «Зів’яле листя» називається лірична драма? Чи був щасливий в особистому житті поет? Відповіді на ці проблемні питання ви дасте в кінці уроку. Зверніть увагу на інформаційне гроно «Образ жінки в поезії І.Франка». Не забувайте заповнювати його.

Урок у нас сьогодні незвичайний, ми уявимо себе гостями літературної кав’ярні «Елегія». Поділимося своїми думками, враженнями, прочитаємо поезії І.Франка. Наші гості – бібліографи, дослідники епістолярії, шанувальники поезії, флористи.

(Учитель тримає у руках жмуток осінніх листочків, розкладає їх на парти учнів, пропонує записати «Мої очікування від уроку». Під супровід музики, звучить тихенька музика)

Учитель. Кружляють у тихому сумному осінньому повітрі листочки, падають на мокру від дощу (а може, і від сліз) землю, ніби хочуть зігріти її. На тих листочках закарбовані найніжніші, найпотаємніші порухи поетової душі. Спробуємо зрозуміти її поривання, болі, втіхи – і тоді відкриємо для себе Франка – «лірика високої проби». Звернемося до листів поета, збірки «Зів’яле листя», повісті-есе Р. Горика «Тричі мені являлася любов», яка була вам рекомендована для прочитання. (Учні озвучують свої сподівання).

III. Сприйняття та осмислення нового матеріалу. Презентація випереджувальних завдань.

Учитель. Про особисте життя людей, а особливо видатних, треба говорити дуже делікатно і обережно. Адже це той бік життя, який не завжди залежить від самої людини. Чи винен Франко, що втратив свої перше кохання – Ольгу Рошкевич ? Чи хотів злого, коли вирішив поєднати своє життя з Ольгою Хоружинською вже не з любові, а з глибокої поваги до неї ? Давайте послухаємо думку бібліографів.

Бібліографи. Мене запросили до вашої кав’ярні, де звучатиме поезія Великого

Каменяра. Я хочу зачитати слова І.Франка: «Хвилини, в котрих я любив, були, може, найкращі в моєму житті – жаль тільки, що були це разом хвилини найтяжчого болю, якого я досі зазнав, а не радості»

Так склалося життя Франка, що він тричі покохав і жодного разу не зазнав усієї глибини щастя і взаємної любові. Перебуваючи ще в гімназії Франко зустрів дочку одного руського попа Ольгу Рошкевич.

Він писав у листі до Агатангела Кримського: «Наша любов з Ольгою тяглася 10 літ. Батьки зразу були прихильні мені, надіючись, що я зроблю блискучу кар'єру, але по моїм процесі 1878-1879рр. заборонили мені бувати в своїм домі, а в 1880р присилювали панну вийти заміж за іншого... Се був для мене важкий удар, і сліди його знайдете у творі «На дні» і у віршах «Картка любові»».

Ольга не була щасливою у шлюбі, бо не кохала чоловіка. Згодом вона залишилась вдовою і жила в дочки недалеко від Львова. Під час Першої світової війни переїхала до Львова. І коли ішла похоронна процесія, везли тіло її коханого Івана, Ольга з невимовним жалем дивилась у вікно, але приєднатись до людей не мала сили – була немічна. А перед смертю вона слізно просила Михайлину, свою сестру, аби та здійснила її останню волю: листи від Івана перев'язати голубою стрічкою і покласти у труну під голову. Воля Ольги була виконана.

Іван Франко Ользі Рошкевич присвятив 9 поезію із другого жмутка збірки «Зів'яле листя»

Шанувальники поезії.

(Звучить В.А. Моцарт «Concerto for...», шанувальники читають поезії)

1. «Тричі мені являлася любов». («Явилась перша...»)
2. «Я понесу тебе в душі на дні».
 1. «Безмежнеє поле...»

Учитель. Які почуття переповняли ліричного героя.

Дослідники епістолярії

Послухавши ці поезії, я ще раз переконалась, що кохання – це дар безцінний і довічний. Щаслива зустріч може мати трагічне завершення, кохану людину можна втратити, але назавжди залишиться пам'ять, почуття, котре іноді триваліше. Вашій увазі пропоную послухати один лист Івана до Ольги.

«Кохана Ольго! Не можу не писати Тобі хоч кілька слів. Не знаю чи дійде до Тебе мій лист, та все одно пишу. Ти сама знаєш, що приємніше і легше, що не з чийхось рук їсти і маєш власну волю в усьому. Єдина, незаказана і доступна для тебе дорога – письменницька. І моя рука ніколи не відмовиться тобі допомогти... При щирій любові наше щастя повинно рости, не зменшуватись! Нічого тужити за минулим! Ми молоді, світ ще усміхнеться нам, - жити хороше, любити хороше! Прощай, моє серце! Цілую Тебе з щирою душею! Твій Іван.» Незважаючи ні на що Франко намагається дати надію коханій, що в неї буде все ще добре.

Учитель.

Пам'ять першого кохання зостанеться з Франком на все життя. Адже ідеал не перестає бути ідеалом, навіть, якщо його втрачають. Присутність Ольги відчуватиметься у багатьох творах

письменника. «Але явилась друга – гордая княгиня». Чому саме так Франко змальовує цю жінку?

Бібліограф.

Дозвольте мені долучитися до вашої розмови. У листі Івана Франка до А. Кримського читаємо: «Велике враження зробила на мене знайомість з одною полькою – Йосифою Дзвонковською. Я хотів женитися з нею, та вона, чуючи в собі початки сухіт, відправила мене, і кілька рік пізніше вмерла, як народна вчителька...» Після втрати Ольги Рошкевич Франко знаходить порятуюнок у роботі. Він їде в Станіслав, щоб зібрати матеріал про еміграцію, гуртки, повстання. Тут і знайомиться з Юзефою Дзвонковською. Це вродлива, розумна дівчина, в яку закохані всі гуртківці. На Франка вона справила сильне враження. Він її покохав і хотів одружитись, але вона йому відмовила. Юзефа хворіла на туберкульоз і тому відмовляла всім, та знав про це лише Франко. Але він пояснював це аристократичним походженням і гордістю дівчини.

Дослідники епістолярії.

Ось лист Юзефи до Франка, де про їхні стосунки вона більше говорить, як про дружбу щиро і правдиву: «Високоповажний пане Франко! Наскільки знаю вас особисто із листів, я ціную шляхетний Ваш характер і маю щире співчуття до Вас. Але симпатії, які маю до вас, не є такого характеру, щоб на них можна було уґрунтувати згаданий союз. По моєму, щира і правдива дружба, оперта на спільність прагнень, - цього було досить». Кожна його поезія – це відлуння великої драми кохання, основою якої стали особисті переживання І.Франка.

Шанувальники поезії.

(Звучить Й.С.Бах «Adagio», шанувальники читають поезії)

1.«Тричі мені являлася любов...» («Явилась друга...»)

2.« Я й забув, що то осінь холодна...»

Учитель. Вашій увазі пропоную послухати пісню «Ой ти ,дівчино, з горіха зерня...». Подумайте, чи суголосна вона темі нашої зустрічі?

Учитель. Відійшла в минуле Ольга! Не прийняла його любові Юзефа! Де ж порятунко?

Франко так вірив, що любов врятує його від отих земних незгод. І ось

Явилась третє – жєнщина чи звїр?

Глядиш на неї – і очам приємно,

Впивається її красою зїр.

Бібліограф. Ці слова присвячені Цєліні Журавській, польці, в яку закохався Франко. Журавська завжди твердила, що Франко буквально переслідував її. А потім він зник. І уже з'явився у супроводі якоїсь жінки. Товаришки сказали, що то дружина Франка. Панна Цєля полегшено зітхнула. Поет зізнався, що саме через цю жінку з'явилося "Зів'яле листя", бо ця любов перемучила його 10 дальших літ.

А через багато років, під час хвороби дружина Франка, Цєліна сім місяців житиме в їхньому домі, доглядаючи за дітьми. Вона буквально замінила дітям маму. Йї Іван Франко присвятив поезію «Моїй не моїй» (збірка «Мій Ізмарад»).

Шанувальники поезії.

(Звучить Ф.Шопен «Prelude», шанувальники читають поезії)

1. «Тричі мені являлася любов...» («Явилась третя...»)
2. «Моїй не моїй...»

Учитель. Мотив смутку від нерозділеного кохання, туги за втраченим назавжди влітається у жмутки «Зів'яле листя». Франко не знав, як втішити цей біль. Він шукав кохання, а знайшов найкращого друга «Жінка, котра була поруч». Хто це?

Бібліограф

Шановне товариство, ми сьогодні дуже багато говорили про кохання, смуток, крик душі поета а чи не може щира дружба перерости з поваги у кохання ? Дійсно, Франко дивився на Ольгу, як на жінку – друга, товариша та сподвижника в боротьбі.

*Вона зірок не діставала з неба,
Долала мовчки галецький узвіз.
Молилась тихо, щоб велось як треба,
Опріч з Франком впряглася у віз.
Проста і смертна – завше, як жона,
Світило князя – князя-місяченька,-*

так писав про Ольгу Хоружинську поет Б.Соя.

Вона була розумна, дотепна, привітна, з демократичними поглядами. Та Він її не кохав, як Ольгу Рошкевич, але вона його любила, і її кохання вистачало на двох, тому і погодилась на шлюб. У них народжується четверо дітей. Ольга була вірною дружиною, переживала з ним радість і горе, допомагала у його роботі. Хіба можна написати такі слова жінці, до якої не відчуваєш ніжності й присвятити поезію “Моїй дружині”?!

Шанувальники поезії.

(Звучить Поль Моріа, читається поезія)

«Моїй дружині»

IV. Рефлексивно оцінювальний етап.

Учитель.

Облетів ще один жмуток осіннього листя, несучи в холодну зиму сиву тугу, смуток... Можливо, сон і пісня розрадить ліричного героя? У виконанні В. Козловського пропоную послухати «Чого являєшся мені у сні?». Слухаючи подумайте над питання: чи зумів співак передати почуття ліричного героя?

«Чого являєшся мені у сні...»

Учитель. До нас сьогодні завітали флористи, які знають мову квітів. Я їх попросила, щоб вони підібрали для кожної жінки, в яку був закоханий Франко, квітку, що відповідає їхньому темпераменту, почуттю, і створили букет.

Флористи. Перечитавши поезії І.Франка із збірки «Зів'яле листя», послухавши виступи сьогоднішніх гостей, ми вибрали такі квіти: біла лілія, жовта і червона троянда, ромашка. Чому біла лілія? Сам Франко у вірші «Тричі мені являлася любов...» говорить, що його перше кохання «несміла, як лілея біла». Біла лілія символізує чистоту, надію, невинність, юність. Означає «Це божество – бути з тобою».

«Явилась друга – гордая княгиня, бліда, тиха, сумна» - такий настрої передає найкраще жовтий колір. Тому жовта троянда пасує Юзефі. Жовта троянда – це зрада, сумнів у щирості.

А ось третя – «жінчина чи звір, впивається її красою зір, мов полум'я червоне». Для такої пристрасної і екстравагантної жінки підходить червона троянда. Адже це колір любові, пристрасті.

А жінка яка, і товариш, і дружина, і любляча мати асоціюється із простою, ніжною, стійкою ромашкою. Поєднати всі ці квіти в один букет можна, але вони разом дуже швидко зів'януть, бо для кожної потрібен свій догляд. Квіткову композицію до збірки «Зів'яле листя» ми створили із різних троянд у бутонах. Троянда в бутоні – це серце, що не пізнало кохання. А Франко, нам здається, так і не знайшов взаємного палкого кохання.

Учитель.

Кохання... Воно існує, напевно, відтоді, як на землі з'явилась людина. Франко, як і його ліричний герой, кохав, страждав і зневірювався. Той біль треба було виповісти, висповідати душу – і поет не побоявся це зробити, не побоявся бути слабким. Він жив, він мусив жити, бо таке палке серце не має права на душевну безнадію.

Повернімося до початку нашої розмови.

- Як ви вважаєте, чи мав Франко ідеал жінки? Можливо, відповідь підкажуть поезії, які сьогодні звучали

(Ні, вона для нього, то «лілея біла», то «метелик», то «невинна, як дитина», то «гордая княгиня», «тиха та сумна», «мов святиня», «жінчина чи звір», «сфінкс», «мара», «подруга»).

- А можливо, це різні силуети однієї і тієї ж постаті, грані одного кристалу. В образі Франкової героїні як в усмішці Джоконди, безліч відтінків гордості і гіркоти, непорочності й розуму, стриманої одержимості й прихованої іронії.

- То чому ж «Зів'яле листя» - лірична драма?

(Трагічні переживання поета, відчай ліричного героя, який вирішує піти з життя. Біль, жаль, туга, сум.)

- Який епіграф ви обрали девізом сьогоднішньої зустрічі?

-Як ви почувалися в ролі відвідувачів літературної кав'ярні «Елегія»?

Учитель

Запишіть ваші враження, емоції, почуття від сьогоднішньої зустрічі у своїх нотатках, якщо є бажання можете озвучити. Чи здійснились Ваші очікування?

(всі записують, звучить легенька музика, учитель говорить)

Будьмо ж уважними до людей, які нас оточують. А особливо то тих, хто нас любить. Поважаймо їхні почуття. Тільки так кожен із нас може розраховувати на те, що і його відкрите серце не буде скривджене й зневажене.

Зустрічаймося. Вітаймося словом.

Погляд – в погляд, і в руку – рука.
Ми приходимо в світ для любові.

Все, що інше, - неправда гірка.

Г. Чубач

V. Домашнє завдання.

Обов'язково.

1. Скласти сенкан «Зів'яле листя».
2. Вивчити напам'ять «Чого являєшся мені у сні».
3. Опрацювати матеріал підручника, заповнити таблицю «Художні образи поезії «Ой ти дівчино з горіха зерня».

На вибір.

1. Написати невелику творчу роботу «Що таке справжнє щастя? Чи було воно в Івана Франка?»
або
2. П. Сорока писав: «Любов – це кара, це сумна в'язниця. Бог від якої закопав ключі». Висловіть свої думки у вигляді роздуму, спираючись на збірку «Зів'яле листя» Івана Франка.